

A miniszterelnök

Nagy Endre Miniszterelnök című darabját a Vígyszínház mutatta be 1912-ben és az irodalmi lexikon szerint nem aratott különösebb sikert. Nemrégiben a televízió mutatta be egyik szombat este Kállai István feldolgozásában: a siker ezúttal nem maradt el. Beértük volna a századelő izlését? Vagy igénytelenebbek vagyunk a hajdani Vígyszínház közönségénél? Jobbak a színészeink? E csokorba gyűjtött kérdésekre hirtelenjében nem tudok válaszolni. Van benne valami kísérteties, hogy a darab témája még mindig aktuális. Egy kistisztviselőhöz váratlanul és véletlenül betoppan a miniszterelnök, s ennek híre terjedvén, hatalmas karrier nyílik a kisember előtt. Nagy Endre az elsők között írta darabba azt a tételet, melyet később a keserű Németh László így fogalmazott meg: Magyarországon az embereknek nem *pszichológiájuk*, hanem *mitológiájuk* van. Történelmünk fejlődésének már-már kaffkai irrealitása, az a pletyka, a szóbeszéd, a hírharang, valamint ennek gonoszabb rokona, a rágalom már-már esemény-formáló erő. Az emberek nem azt hiszik el, amit látnak, hanem azt, amit hinni szeretnének, s ez együtt teremti meg a rágalom és a csodavárás közös álomvilágát. A *miniszterelnök* nem különösebben bonyolult darab, éoítkezésében meglehetősen primitív, egyetlen ötletet

gombolyít, duzzaszt előre kiszámítható cselekménnyé. Annyi finomság azonban mégis beleszólja, hogy a szóbeszéd áldozatát egyszersmind önnön romlása, emelkedése cinkosának ábrázolja. A kistisztviselő egy másodperc alatt és a szemünk láttára alakul át áldozatból a pletyka vámszedőjévé. Amikor a miniszterelnök meghal és a komédia törvényei szerint a hősnek bűnhődnie kellene, már azt is érezzük, hogy a befejezés kényszerétől némi igazságszolgáltatás közeleg. Itt a formakényszer jócskán ellene mond a tapasztalatnak és a társadalmi igazságnak. Aki felkapaszkodott az uborkafára, az talán már ott ragad egy életen át — de ez persze már egy másik történet és nem fér bele a könnyű komédia. Nagy Endre és a társszerzőjeül szegődött Kállai István, a befejezést némi kétértelmű lezáratlanságban hagyja, igencsak jó érzékkel. A formakényszer és az igazság között csak az ilyen képkimerevítés kínál némi kiutat.

Egyszóval: tisztes sikert aratott A *miniszterelnök*. Bánki Iván rendezése a kabarétréfa és a bohózat között kereste a megelevenítés stílusát. Volt itt némi szemmeresztetés és bokacsatrogatás, a kijátszott, beexponált poénok sora gördítette előre a cselekményt. Az epizódfigurák (a mindig hibátlan és invenciózus Körmendi, a láthatatlan eszközökkel építkező Kaló Flórián, a

fanyar humorában még alig felfedezett Csűrös Karola) elárulták, hogy a rendező érti a komédiai szereposztás titkát. A közönség gyakran csak a megszokott keretében fogadja el a szokatlant. Az élen egy mesternégyes állt: Benkő Gyula, Almási Éva, Sztankay István és Márkus László. Nem jellemzem őket külön, felesleges elmondanunk, hogy őket rutinjuk és tehetségük épp ahhoz segíti hozzá, hogy alkalomról alkalomra képességeik ismeretlen vonásait bontsák ki. Sztankay férfias humorának különben is jó ellenképe a Márkusé.

Ős-clown: nincs kora és álöltözetek sorát öltheti. Egy szemvillanás alatt változott át megalázott tisztviselőből agresszív hiénává. A komédia máig őrzi álarcait, legfeljebb a hamis orca helyett hamis, vagy áhhangot illik ölteni. Ennek a stílusnak Almási Éva egy-egy pillanatra áldozatul esett. Amikor előkelő volt, akkor olyan álelőkelőséggel igyekezett beszélni. A tévékamera és a mikrofon együttese azonban a legkisebb csúsztatást is bünteti. Megérezte ezt Almási s a darabot egyébként hitellel és kellő temperamentummal játszotta végig.

A *miniszterelnök* így bizonyos izlésről tett tanúságot — ezzel ritkán vádolják a tévé szórakoztató műsorait. Örüljünk tehát a tisztes sikernek.

UNGVÁRI TAMÁS